

Makalenin Gönderim Tarihi: 22.02.2019; Makalenin Kabul Tarihi: 20.04.2019

Türkiye'nin Üniversite Gerçeği ve Bir Öneri

Prof. Dr. Mahmut BOZAN

Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
mbozan@bartın.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-5396-7021

Öz

Üniversiteler entelektüel katma değer, patent, icat, keşif ve yenilik gibi araçlarla toplumları dönüştüren önemli yapılardır. Bilgi çağının bu en stratejik kurumları, ülkelerin dünyadaki konumlarını belirlemede tartışmasız bir üstünlük elde etmişlerdir. Yükseköğretimdeki sıkıntıların belki de yarısı arz kaynaklıdır. Ancak meselenin diğer yarısını da kalite yetersizliklerinden kaynaklanan sorunlar teşkil etmektedir. Dünya üniversiteler sıralamasında Türk üniversitelerinin yeri bu gerçeği ortaya koymaktadır. Bu iki sorunun Türkiye'ye faturası gayet ağırdır. Bizatihi fırsat oluşturan dinamik genç nüfus muazzam bir beşeri sermaye avantajı sunarken, değerlendirilemediğinde problem kaynağına ve tehdiye dönüşmektedir. Dahası Türkiye konumu ve tarihi hinterlandına rağmen uluslararası eğitim sektöründe hak ettiği payı alamamaktadır. Türkiye'nin yükseköğretim vizyonu ne olmalıdır? Bu sorunun cevabı yukarıda sayılan risk unsurlarının avantaja, tehdit unsurlarının fırsata dönüştürülmesinde yatmaktadır.

Anahtar kelimeler: Yüksek Öğretim, Yüksek Öğretim Kurulu, Üniversite Reformu.

JEL Kodları: I23, I28

Turkey's University Reality and A Proposal

Abstract

Universities are important institutions which convert the societies by means of value added intellectual capital, patents, inventions, discoveries and innovations. Universities as the most strategic institutions of the information age have indisputable leading decisive role in determination of countries' position in the world. When we have a look at the position of Turkish higher education within the world, problems can be seen both in terms of numerical competence to satisfy the existing demands together with the standards and quality. Probably half of the grievances of the higher education is supply- originated. However, the other half of the issue is related with the problems stemming from the lack of quality. The ranking of Turkish universities among world universities

reveals the reality. The bill of these two problems for Turkey is very serious. While notably dynamic young population provides great human capital advantage, if usage of this advantage to good accounts can not be accomplished, it can turn into source of problem and threat. Moreover, despite it's location and historical hinterland, Turkey can not get its well- deserved share from international education sector. What should be the vision of Turkish higher education? The answer of this question lies on the transformation of risk definitions into advantages and threat elements into opportunities.

Keywords: Higher Education, Board of Higher Education, University Reform.

JEL Codes: I23, I28

Giriş

Osmanlı Devleti teknik sahada Avrupa'dan geri kaldığını öncelikle askeri mağlubiyetler vesilesiyle farketmiş ve bunun telafisi için önce Avrupa'nın gelişmiş ülkelerine talebe göndermiş, bilahare Pay-i tahtta açtığı okullarda Avrupalı uzmanları görevlendirmek suretiyle bu açığı kapamaya çalışmıştır. Tanzimat döneminde eğitim sisteminde köklü reformlara girilmiş, sıbyan mektepleri, ibtidâîler, rüşdiyeler, idadîler, meslek okulları, mühendishâneler ve nihayet İstanbul Dârülfünunu ile o dönemde ileri adımlar atılmıştır. Ancak 2. Meşrutiyetin ilanı ve 2. Abdulhamid'in tahttan indirilmesinden sonra başlayan Balkan harpleri, Harbi Umumi ve daha sonra da istiklâliyetini muhafaza için Milli Mücadeleye mecbur kalmış, bu sebeplerle eğitim meselesi gerektiği gibi gelişme gösterememiştir.

Milli mücadelenin zaferle sonuçlanması ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile ülke rahat bir nefes almış ve ülke kendini toparlamaya başlamıştır. Cumhuriyeti kuran kadrolar başta Mustafa Kemal Paşa olmak üzere bilimi mürşit olarak görmüşler, hatta rasyonalizmi öncü güç olarak kabul etmişlerdir. 3 Mart 1924'te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim sektörünü tek çatı altında toplamışlar, harf inkılabı ile eğitimin dilini Osmanlıca'dan Latin Alfabesine kaydırmışlardır. Bu sürecin sonunda Osmanlı Devleti'nden Cumhuriyete intikal eden İstanbul Dârülfünunu'nu da 1933 yılında yapılan üniversite reformu ile İstanbul Üniversitesi'ne çevirmişlerdir. Ancak bundan sonra üniversitelerin gelişim seyri ulkenin nüfusuna paralel olarak artış kaydetmediği, hatta 1950'li yıllara kadar İstanbul ve Anara'nın dışına çıkamadığı görülmektedir.

Ne 1946'daki özerk üniversite dönemi, ne 1960 darbesi ile gelen değişiklikler ve hatta ne de 1973 seçkinci üniversite politikaları ulkenin çağ nüfusunun talep ettiği yükseköğrenimi karşılamayı kendine dert edinmiştir. 1946

üniversite muhtariyetinden 1981'de kurulan Yüksek Öğretim Kurulu'na (YÖK) kadar üniversiteler uzun bir süre halka hesap verme kaygısı taşımadan, özerkliği keyfiliğe dönüştürerek, yükseköğretimi üneversal boyuttan mahrum etme pahasına ideolojik formatlara mahkûm etmişlerdir. Bunun ülkeye faturası gayet ağır olmuş, yükseköğretim almak isteyen gençlerin ancak %20'sine hitap eden üniversite kontenjanları dersane gibi bir antreman sahasını ortaya çıkarmış, sınırlı kontenjanlar için öğrenciler hem çocukluk ve gençliklerini bu yollarda harcamış, hem ailelere ağır ekonomik maliyetler yüklenmiş, hem de üniversiteye giremeyen gençlerin ruh sağlığı bozulmuştur.

YÖK'ün kurulması ile üniversitelerin ıslahına olan umut fazla sürmemiş, 1997'de yapılan post modern darbe ile hükümet düşürülmüş ve meslek lisesi öğrencilerine "katsayı uygulaması" adıyla haksız ve eşitliksiz bir uygulama getirilmiş, bir kısım öğrencilerin eğitim hakları "kılık-kıyafet" bahanesi ile ellerinden alınabilmiştir. Dünyada tüm gelişmiş ülkeler sadece kendi insan kaynaklarını eğitmekle iktifa etmez ve "beyin ithali" demek olan uluslararası öğrenci çekme yarışına girerken, değil yabancı öğrenci çekmek, kendi ülkemizin insan kaynağı tahkire, aşağılanmaya ve başka ülkelere gitmeye mecbur bırakılmıştır. Üniversite özerkliğini bahane eden YÖK başkanları üniversitelerin devasa nicelik ve nitelik sorunları ile uğraşmak yerine "muhalefet partisi" pozisyonlarında seçilmiş iktidarlarla söz düellolarına girişmişlerdir.

Tüm bu gelişmeler bir kez daha göstermiştir ki eğitimde ve yükseköğretimde gelişme ancak demokrasi ile mümkün olabilir. Başka bir deyişle milli iradenin emrine girmeyen ve halka hesap vermeyen kurumların çözümün parçası olmak yerine, sorunun parçası haline gelmesi kaçınılmaz olmaktadır. Dünyada üniversitelerin kalitesini ortaya koymak amacıyla yapılan ölçümlerde en eski ve köklü Türk üniversitelerinin ilk 100'e girememesi, hatta ilk 500'e bile nadiren girmesi bu gerçeği ispat etmektedir. Bu çalışma ile Türkiye'deki yükseköğretim gerçeği "büyük resim" üzerinden ortaya konulacak ve iyileştirilmesine yönelik önerilerde bulunulacaktır.

1. Türkiye'de Yüksek Öğretimin Gelişimi

Türkiye'de yükseköğretim Osmanlı Devleti'nden kalan yükseköğretim kurumlarının reforme edilmesi ile şekillenmiştir. Osmanlı'da üniversitenin ilk açılışı ile ilgili olarak farklı tarihler verilmekle birlikte genel kabul ilk dârülfünunun İstanbul'un fethi ile birlikte açıldığıdır. Bugünkü teşkilat ve statüye sahip üniversiteler ise 1863'te kurulan Dârülfünun'a dayanır. (Küçükcan ve Gür, 2009: 149). 3. Selim'in yüksek eğitim veren Mühendishâne-i Bahrî-i Hümayun örneğinde Mühendishâne-i Berrî-i Hümayun'u (1795) kurması ve daha sonra İstanbul'da Mekteb-i Tıbbiye (1827), Mekteb-i Harbiye (1834) ve Ziraat, Mülkiye, Hukuk ve Ticaret mekteplerinin açılması ile Osmanlı'da yükseköğretim belirli bir kıvama gelmişti. Nitekim sadece bir alanda eğitim vermek üzere

kurulan bu mektepler zamanla günümüzde mevcut olan bazı üniversitelere, meselâ İstanbul Teknik, Marmara, Mimar Sinan ve Yıldız Teknik üniversitelerine dönüşmüştür (Kenan, 2012: 344).

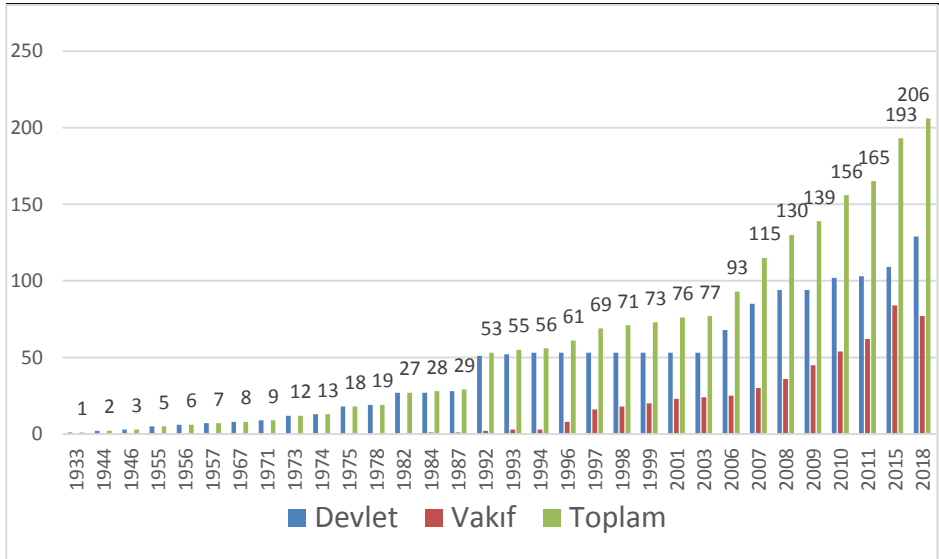
Cumhuriyet'in kuruluşu ve tevhîd-i tedrisatın kabulünü müteakip müfredattan okula kadar tedrisatı dönüştürmeye yönelik adımlar atılmaya başlanmış ve 1933'te çıkarılan 2252 Sayılı Kanunla İstanbul Dârülfünunu kapatılarak yerine İstanbul Üniversitesi kurulmuştur. İstanbul Dârülfünununun İlgasna Ve Maarif Vekâletince Yeni Bir Üniversite Kurulmasına Dair Kanun'un 1. ve 2. maddelerinde "İstanbul Dârülfünunu ve ona bağlı bütün müesseselerin kadro ve teşkilâtları ile beraber 31 Temmuz 1933 tarihinden itibaren mülga olduğu, bunun yerine Maarif Vekilliğinin 1 Ağustos 1933 tarihinden itibaren İstanbul'da İstanbul Üniversitesi adı ile yeni bir müessese kurmağa memur olduğu" belirtilmiştir. Reformla dârülfünun adı da tarihe karışmış, idari yapı ve akademisyen unvanlarında isim değişimleri yaşanmıştır. Dârülfünuna üniversite; dârülfünun eminine de "rektör" denilmiştir. Keza müderrislere profesör, muhtlere doçent, muallimlere öğretim görevlisi, danışmentlere de doktora öğrencisi denilmiştir. Rektör ve dekan gibi unvanların Anglo-Sakson ülkelerinde bazı papazlar için kullanılması (Doğramacı, 2007: 12), isim değişikliklerinde bazı tartışmalara yolaçmıştır. Nitekim 1933'te dârülfünun ismi değiştirilirken "üniversite" isminin uygun olmadığı, asıl isim bulununcaya kadar geçici olarak bu ismin kullanılacağı ifadesi bu hususu teyit etmektedir (Taşdemirci, 1994: 144).

Kanun'un 3. Maddesi ile Nafia Vekilliğine bağlı olan Yüksek Mühendis Mektebi ile İktisat Vekilliğine bağlı Yüksek Ticaret Mektebinin İstanbul Üniversitesi teşkilâtına dâhil edilmesine İcra Vekilleri Heyeti yetkili kılınmıştır. Bu madde Cumhuriyetin ilk 10 yılında yüksek öğretimin tek çatı altında toplanmadığını göstermesi bakımından önemlidir. Bugün de Rusya Federasyonunda üniversiteler ilgili bakanlıklarla ilişkilendirilmekte, mesela tıp fakülteleri Sağlık Bakanlığı ile ziraat fakülteleri Tarım Bakanlığı ile bağlantılı olarak çalışmaktadır.

1933 üniversite reformu ile ilk öğretim üyesi tasfiyesi de gerçekleştirilmiş, devrimlerin yerleşmesinde yeterince rol oynamadığı ve yeterince bilimsel çalışma yapmadığı gerekçesiyle Dârülfünun kadrosundaki 155 akademisyenden 59'u İstanbul Üniversitesi kadrosuna alınmış, 96 akademik personel kadro dışı bırakılmıştır. Aynı dönemde Almanya'dan kaçan bazı akademisyenlere üniversitede görev verilmekle beraber Prof. Albert Einstein'ın 40 profesörle bîbedel çalışmak için yaptığı müracaat kabul edilmemiştir (Çankaya Üniversitesi, 2012).¹

1933 Üniversite reformu üniversite özerkliğini ortadan kaldırmakla birlikte 1946 tarih ve 4936 sayılı kanunla üniversite özerkliği yeniden getirilmiştir.

Bundan sonra 1973 tarihli 1750 sayılı kanunla yapılan düzenlemede ise özerklik pekiştirilmiş ve merkezleşme eğilimi ortaya çıkmıştır (Küçükcan ve Gür, 2009: 150). Bir başka dikkati çeken husus ise bilime sürekli vurgu yapılan Cumhuriyetin tek parti iktidarı dönemindeki üniversite azlığıdır. Çok partili hayata geçinceye kadar üniversiteler İstanbul ve Ankara'nın dışına çıkamamıştır. Toplumun talebini karşılayacak üniversiteler kurulmamış, insan kaynağı israf edilmiştir. 2003 yılına kadar ancak 77 üniversite kurulabilmiş, çağ nüfusunun talebini karşılayacak üniversite sayısına son 15 yılda ulaşılabilmiştir. Şekil 1 incelendiğinde 1933 üniversite reformundan günümüze kadar üniversite sayısındaki artışın artan nüfus talebinin ne kadar gerisinde kaldığını açıkça göstermektedir.

Kaynak: Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi ve TÜİK istatistiklerinden derlenmiştir (<https://istatistik.yok.gov.tr/>).

Şekil 1. Türkiye'de Üniversite Sayıları (1933-2018)

Çok partili hayata geçinceye kadar Türkiye'de toplam üç üniversitenin bulunduğu, bunların da İstanbul ve Ankara ile sınırlı olduğu görülmektedir. Cumhuriyetin kuruluşundan 60 sene sonra ülkede sadece 27 devlet üniversitesinin mevcudiyeti çağ nüfusuna hitap edemeyen yükseköğretim gerçeğinin bir ifadesidir. YÖK'le birlikte nihayet vakıf üniversitelerine de müsaade edilmiş, en azından sisteme kendi içinde rekabet için bir alan açılabilmiştir. Nitekim 2003 yılına kadar devlet üniversitelerinde ciddi bir artış olmazken özel üniversiteler toplum taleplerini karşılamada nisbeten bir artış gösterebilmiş ve nihayet Ak Parti'nin iktidara gelmesi ile üniversite sayılarında

hızlı bir artış yaşanmıştır. Bugün gelinen noktada devlet ve vakıf üniversitelerinin sayısı 206'ya çıkmıştır. Bunun 129'u devlet 77'si vakıf üniversitesidir. Bu sayı çağ nüfusunun yükseköğretim talebinin %94'ünü karşılayacak bir kapasite demektir. Nitekim halen Türkiye'de yaklaşık 7.5 milyon üniversite öğrencisi bulunmakta olup (YÖK, 2018), üniversite kadrolarında doluluk oranı %84,69'da kalmış, yani kontenjanlar dolmamıştır.

Toplumun yükseköğretim talebini karşılamada gelinen nokta bazı eleştirilere de konu olmaktadır. Üniversite sayılarındaki bu hızlı artış her ne kadar halkı rahatlatmış olsa da bazı kesimlerin eleştirilerinden kurtulamamaktadır. Neredeyse bir asırdır yeterli sayıda akademik personel yetiştirmeyen, doktora sayılarını ihtiyaç duydukları asistanlarla sınırlı tutan ve büyük şehirleri asla terketmeyen seçkinci anlayış yeni açılan üniversiteleri "tabela üniversitesi" olmakla suçlamıştır. Eski YÖK Başkanı Çetinsaya (2014: 43) da Anadolu'da açılan üniversitelere karşı belirli kesimlerce yapılan eleştirilerin kaynak ve akademisyen yetersizliğinden ziyade seçkinci bir üniversite anlayışından kaynaklandığı görüşündedir. Yeni açılan üniversitelere getirilen bu eleştiriler, mesele eski üniversitelerin uluslararası sıralamadaki yerleri söz konusu olduğunda ya gözardı edilmiş veya çeşitli bahanelerle tartışma dışı bırakılmaya çalışılmıştır.

2. Yüksek Öğretimde Temel Sorun Alanları

Yükseköğretimin temel sıkıntıları üç noktada yoğunlaşmaktadır. Bunlardan ilki sayısal yetersizliklerdir ki bu durum bürüt okullaşma oranları itibariyle neredeyse aşılmış durumdadır. Ancak net okullaşma oranındaki sayısal yetersizlikler devam etmektedir. İkinci ve belkide aşılması en zor olan sıkıntı alanı nitelikle ilgili olmalıdır. Bir başka deyişle üniversitelerin kalitesiyle ilgilidir. Üçüncü sıkıntı ise yükseköğretimin yapı ve işleyiş sorunları; yönetimi ve özerklik meseleleridir. Bu sıkıntı alanlarının ayrı ayrı incelenmesine ve teşrihine ihtiyaç vardır.

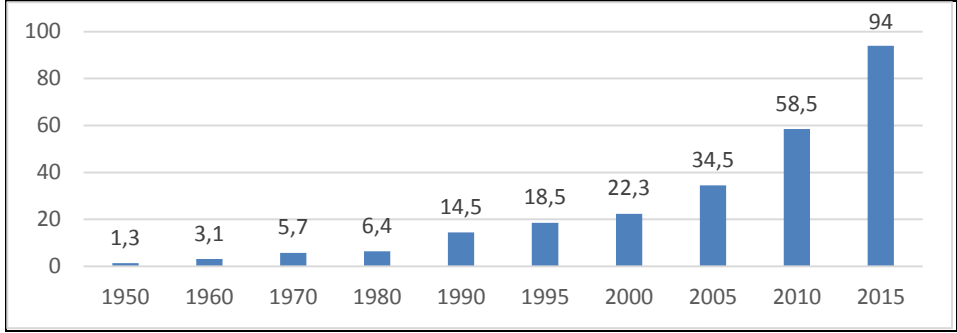
2.1. Sayısal Yetersizlikler

Daha önce de ifade edildiği gibi çağ nüfusunun talep ettiği yükseköğretimi karşılayacak üniversite sayısı uzun yıllar aşırı denecek seviyede yetersiz kalmıştır. Tablo 1 incelendiğinde bu durum açıkça görülmektedir. 1933-1950 arası ülkemizde sadece üç üniversite bulunduğu, bunların da Ankara ve İstanbul dışına çıkmadığı ifade edilmişti. 1950 yılına gelindiğinde yükseköğretim talebine cevap verecek üniversite kapasitesi %1.3 civarındadır.

Bu, yüz kişiden ancak bir kişinin yüksek öğretim almasına uygun bir üniversite varlığına işaret etmektedir. 1980'de bu oran yüz kişiden altı kişiye çıkmış, 2000 yılında da çağ nüfusunun yaklaşık beşte birine hitap edecek kadar

artabilmiştir. Bu yükseköğretim talep eden 100 gençten ancak 22'sine cevap veren yaklaşık 80'ini dışarıda bırakan bir yapıdır. İşte 2000 yılına kadar olan bu dönem Türkiye'de beşeri sermaye olan insan kaynağının hoyratça savrulup israf edildiği yıllardır. Tablo 1'den açıkça görüldüğü üzere ülkemizde ancak son 15 yılda yükseköğretim talebinin %94'ü karşılanacak seviyeye gelinmiştir.

Tablo 1. Yükseköğretimde Brüt Okullaşma Oranı¹ (1950-2015)

Kaynak: YÖK, Bilgi Yönetim Sistemi (2018).

Bu başarı Türkiye'yi OECD ülkeleri içinde üst sıralara yerleştirmiştir. Bu durum Tablo 2'de açıkça görülmektedir. Ancak mesele bütünüyle halledilmiş değildir. Zira toplum talebinin tamamını karşılayacak üniversite kapasitesi inşa etmek, herkesin yüksek öğretim alacağı mânasına gelmemektedir. Önlisans ve lisans seviyesinde sağlanan başarı henüz yüksek lisans ve özellikle doktora sağlanamamıştır. Diğer yandan insan kaynağı plânlamasında ciddi sorunlar vardır. Her ne kadar her şehre en az bir üniversite yapılmış olsa da ülkenin insan kaynağı ihtiyacı ile üniversitelerin müfredatları arasında bir âhenkleştirme yapılmış değildir.

Açıkçası Türkiye'de ileriye yönelik nüfus projeksiyonları, meslek analizleri ve insan kaynağı plânlamasında ilgili kurumlar iyi bir performans ortaya koyamamışlardır. YÖK istatistiki verilerine göre yükseköğretimde net okullaşma oranı 2018 yılı için %45 civarında olup yükseköğretimde 4.047.302 erkek, 3.513.069 kız olmak üzere toplam 7.560.371 talebe bulunmaktadır. Bu rakam 18-22 yaş çağı nüfusunun hemen yarısının üniversiteye gittiğini göstermektedir.

¹ Yükseköğretim brüt okullaşma oranı, yükseköğretime kayıtlı toplam öğrenci sayısının, 18-22 yaş grubundaki çağ nüfusuna bölünmesi ve 100 ile çarpılmasıyla; net okullaşma oranı ise, 18-22 yaş grubundaki yükseköğretimdeki öğrenci sayısının, aynı yaş grubundaki çağ nüfusuna bölünüp 100'le çarpılmasıyla elde edilmektedir (Gür vd. 2018: 30).

Tablo 2. Baz Ülkelerin Brüt Okullaşma Oranlar (2000-2015)

Ülkeler	2000 (%)	2015 (%)
ABD	68.14	88.81
Almanya	Veri yok	61.6
Çin	7.72	30.16
Fransa	54.43	62.15
Hindistan	9.55	23.89
İngiltere	58.82	56.87
İtalya	49.35	63.46
Japonya	48.74	62.41
Rusya	55.78	78.00
Türkiye	21.05	94.00

Kaynak: OECD (2018_a).

2.2. Nitelik Sorunları

Türkiye’de yükseköğretimin nicelik kadar, belki ondan daha önemli sorunu verilen eğitimin kalitesidir. Kalite meselesinin pek çok bileşeni olmakla birlikte burada sadece üç boyutu ele alınacaktır. Bunlardan birincisi üniversitelerimizin Uluslararası sıralamalardaki yeri, ikincisi, yayın ve makale kalitesi ve son olarak da entellektüel mülkiyetin önemli göstergelerinden olan patent sayılarıdır.

Genel olarak değerlendirildiğinde kalite meselesi her zaman önem ve önceliğini korumuştur. Çağ nüfusunun yükseköğretim ihtiyacını karşılayamayacak kadar az üniversite olması kalite meselesini geçici olarak geri plâna itebilir fakat hiçbir zaman unutturmaz. Doğru politika, öncelik-sonralık tercihinden ziyade üniversite sayı ve niteliğinin eş zamanlı olarak sağlanmasıdır. Ancak bu tür plânlamaların yapılmaması halkı üniversite kalitesine bakmadan girecek herhangi bir üniversiteye mecbur bırakabilir. Nitekim Türkiye’de bu süreç uzun bir müddet devam etmiş, vakıf üniversitelerin devlet üniversitelerini rekabete zorlaması nisbeten de olsa müsbet katkı yapmıştır. Son 15 yılda ise çağ nüfusunun neredeyse tamamına hitap edecek sayıda üniversite yapıldığı için kaçınılmaz olarak nitelik meselesi öne geçmeye başlamıştır. Bazı programların talep yetersizliğinden kapanması, Türkiye’nin dâhil olduğu “Avrupa Yükseköğretim Alanı” ve Bologna süreci ile taahhüt edilen “kalite güvence sistemi kurma” mecburiyeti, üniversitelerin akreditasyonu

meselerini de üniversiteleri kalite yolculuğuna çıkma hususunda sıkıştırmaya başlamıştır. Henüz bir yol alındığı söylenememekle birlikte ciddi bir hazırlık sürecinin yaşandığını da göz ardı etmemek gerekir. Tablo 3'de yükseköğretimle ilgili uluslararası değerlendirme ve dereceleme yapan bazı kuruluşların Türk üniversiteleri ile ilgili derecelmeleri görülmektedir.

Tablo 3. Türk Üniversitelerinin Uluslararası Sıralamadaki Yeri (2018)

Üniversite	URAP ¹	ARWU	CWUR	QS	RUR	SCIM AGO	THE	WEBO METRICS
Ankara	652	701- 800	625	801- 1000	571	492	1001+	785
Gazi	669	701- 800	679	801- 1000	676	491	1001+	902
Hacettepe	543	501- 600	525	601- 800	415	449	601- 800	774
ODTÜ	532	701- 800	596	551- 560	437	410	601- 800	521
İstanbul	540	401- 500	560	801- 1000	561	436	801- 1000	761
İTÜ	559		648	651- 700	408	424	601- 800	567
Bilkent	840		789	456	440	402	401- 500	731

Kaynak: Akbulut, 2018: s.5.

Tablo 3 incelendiğinde uluslararası üniversite derecelmesi yapan kuruluşların altı devlet ve bir vakıf üniversitesi için yaptığı sıralamada ilk 100'e giren Türk üniversitesinin olmadığı görülmektedir. Hatta ilk 400'e giren üniversitemiz de yoktur. Türkiye'nin en eski ve en iyi kabul edilen üniversiteleri ancak 400 ila 500 arasında yer bulabilmektedir. Bu durum üniversitelerimizin çok ciddi bir kalite sorunu olduğunun altını çizmektedir. Şimdiye kadar bu üniversitelerimizden uluslararası sıralamadaki yerlerine ilişkin bir açıklama gelmediği gibi, durumlarını iyileştirici bir çalışmanın yapıldığına dair bir adım da atılmamıştır. Üniversitelerimizin stratejik plânları incelendiğinde genellikle sayısal büyüklükler üzerinden olan gelişmelere dikkat çekilmekte, artan bütçeler, açılan programlar, mezun sayıları, bilimsel toplantı ve yayınlara ilişkin bilgiler verilmektedir. Vizyon ve misyonlarına bakıldığında idealize edilmiş, fakat gerçekçi olmayan ifadeler göze çarpmaktadır.

¹ University Ranking by Academic Performance (URAP); 2009 yılında ODTÜ Enformatik Enstitüsü bünyesinde kurulmuş, kâr amacı gütmeyen, Türkiye ve dünya üniversite sıralamalarını yapmayı toplumsal hizmet olarak gören bir kurumdur (<http://tr.urapcenter.org/2018/hakkimizda.php>).

Üniversite kalitesinin ikinci göstergesi olan bilimsel yayın ve yayınların aldığı atıflar önemli bir yer tutmaktadır. Tablo 4'de Türkiye ile bazı ülkelerin bilimsel makale ve atıf sayıları verilmiştir. ABD yayın ve atıf sayısında açık ara başı çekerken, Türkiye uluslararası sıralamada kendine ancak 20. sırada yer bulabilmiş; yayın başına atıfta ise ancak Çin, Hindistan ve Rusya'nın önüne geçebilmiştir.

Tablo 4. Bazı Ülkelerin Bilimsel Makale ve Atıf Sayıları (1996-2017)

Sıra	Ülke	Yayın	Atıf sayıları	Yayın başına atıf	H indeksi
1	ABD	11.036.243	267.612.868	24,25	2077
2	Çin	5.133.924	39.244.368	7,64	712
3	UK	3.150.874	68.803.194	21,84	1281
4	Almanya	2.790.169	54.834.760	19,65	1131
5	Japonya	2.539.441	39.049.963	15,38	920
6	Fransa	1.967.157	37.865.266	19,25	1023
7	Kanada	1.594.391	34.945.308	21,92	1033
8	İtalya	1.583.746	28.548.485	18,03	898
9	Hindistan	1.472.192	12.637.866	8,58	521
12	Güney Kore	1.004.042	12.299.582	12,25	576
13	Rusya	956.025	6.758.715	7,07	503
20	Türkiye	531.899	5.048.456	9,49	368

Kaynak: Scimagojr. 2018.

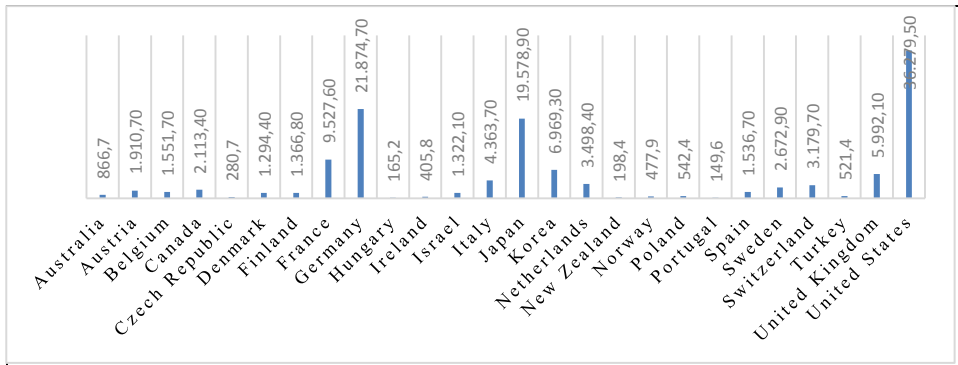
Bu durum hem yayınlarımızın sayısı, hem de kalitesi açısından bir fikir verebilir. Ancak üzerinde durulması gereken husus Türkiye'de YÖK'ün gerek akademik terfide, gerekse akademik teşvikte uyguladığı hatalı politikalarıdır. Bu meselede iki husus öne çıkmaktadır. Birincisi müşterek makalelerdeki suistimalleri önleyecek bir düzenin olmaması sebebiyle disiplinlerarası bir konu çalışılmadığı veya katkı gerektirecek bir hususiyet taşımadığı halde aynı makaleye birden fazla kişinin imza atması ile ortaya çıkan abartıdır. İkincisi ulusal toplantı ve yayınlara düşük puan uygulanması, uluslararası toplantı ve yayınlara yüksek puan uygulama politikasıdır. Bu yaklaşım akademisyenleri yabancı dergilerde yayın yapmaya itmekte, bunun sonucunda ülkemiz hem entellektüel mülkiyetin yabancı yayın organlarına akmasına ve telif haklarının kaybedilmesine hem de ciddi miktarda maddi kayıplara yol açmaktadır. Zira yabancı dergilerde yayın için ciddi ödemeler talep edilmekte, bilimsel toplantılar da benzer bir maliyet oluşturmaktadır.

Nitekim bu konu Türkiye'nin gündemine ciddi şekilde girmiş ve Yükseköğretim Genel Kurulu'nun 07/03/2019 tarih ve 3 nolu oturumunda "Yağmacı/Şaibeli dergilerin doçentlik başvurularında kullanılmamasına" karar verilmiştir (<http://www.uak.gov.tr>). Aynı oturumda ticari bir sektöre dönüşen ve yüksek miktarda "katılım ücreti" talep edilen bilimsel toplantıların da takipte olduğu hatırlatması yapılmıştır. YÖK'ün geçte olsa harekete geçmesi memnuniyet vericidir. Zira ülkemizde üretilen fikirler sırf hatalı bir görevde yükselme kriteri sebebiyle ülke dışına kaçarken, hem telif hakkı, hem entellektüel mülkiyet ve hatta patent kayıpları yaşanmakta, yabancı dergiler beslenip gelişmekte, milli dergi ve yayınlar zayıflatılmaktadır. Üstelik uluslararası göstergelerde Türkiye'nin konumu gerilere düşmektedir.

Yükseköğretimde kalite ile ilgili olarak bakılacak diğer bir gösterge de patent sayıları olmaktadır. Her ne kadar patent sadece üniversitelerle sınırlı bir gösterge olmasa da ağırlıklı olarak akademik çalışmaların bir neticesi olarak ortaya çıktığı için üniversitelerin kalitesi ile ilgili genel bir fikir verebilir. Tablo 5'de OECD üyesi ülkelerin 2015 yılı patent sayıları verilmiştir. Tablonun genel görünümü gelişmişlik seviyesi ile patent arasındaki ilişkiyi çok açık bir şekilde göstermektedir. ABD'nin patent sayısındaki bariz üstünlüğü dikkati çekerken diğer gelişmiş ülkelerden Almanya ve Japonya'nın da etkili bir konuma sahip oldukları görülmektedir. Türkiye kendi sınıf ve satırdındaki ülkelerle mukayese edildiğinde hayli gerilerde kalmaktadır.

Avrupa'nın küçük ülkeleri ve hatta İsrail'in Türkiye'ye karşı üstün konumları hem üniversitemizin kalitesi hem de ilmî çalışmalarımızın yetersizliğini ortaya koymaktadır. Bu geriliği telafi edecek olan da üniversitemizin ar-ge çalışmaları, araştırmaya kaynak aktarımı ve teşviklerden geçmektedir.

Tablo 5. OECD Üyesi Ülkelerin Patent Sayıları (2015)

Kaynak: OECD. 2018_b.

2.3. Yönetim Sorunları

Türkiye'de yükseköğretim 1982 Anayasası'nın 130-131 ve 132. Maddeleri ile düzenlenmiştir. Anayasa'nın 130. Maddesinde “..ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulacağı” belirtilmekte, kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından da Devletin gözetim ve denetimine tâbi yükseköğretim kurumları kurulabileceği ifade edilmektedir. Yükseköğretim Kanunu 13. Maddesinde üniversiteyi yönetecek olan rektörün atama şekli belirtilmiştir. Buna göre devlet ve vakıf üniversitelerine rektör ataması Cumhurbaşkanınca yapılmaktadır (Yükseköğretim Kanunu, 1981).

Türkiye'de yükseköğretimin yönetiminde iki kişi öne çıkmaktadır. Bunlardan birisi YÖK Başkanı, diğeri ise rektördür. Önceki dönemlerde öğretim üyeleri tarafından seçilen altı aday YÖK tarafından üçe indiriliyor, Cumhurbaşkanı da bunlar arasından birisini rektör olarak görevlendiriyordu. Gerçekte akademisyenlere seçme hakkı vermeyen, üstelik kutuplaşmalara yol açan ve akademik hayatı olumsuz etkileyen bu uygulama kaldırılarak (KHK/676. 2016), rektör atamalarının YÖK tarafından önerilen üç aday arasından Cumhurbaşkanınca tayini usulüne geçildi. Daha sonra YÖK'de devreden çıkarılarak rektör atamaları doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından yapılmaya başlandı. Kanun Hükmünde Kararname'nin 135/d fıkrası ile Devlet ve vakıf üniversitelerine rektör atamasının Cumhurbaşkanınca yapılacağı; ancak vakıf üniversitelerinde rektör atamasının mütevelli heyetinin teklifi üzerine yapılacağı hükmü getirildi (KHK/703. 2018).

Bu düzenlemenin kamuoyunda lehte ve aleyhte bazı yansımaları da oldu. Yapılan eleştirilerin başında rektör seçiminde önceki düzenlemedeki 3 yıl profesör olarak çalışma şartının kaldırılması ile rektörlüğün bir nevi istisnai memuriyete¹ dönüştüğü, bunun sonucunda idari, mali ve ilmi özerkliği birarada yürütecek adayların nasıl temin edileceği hususu öne çıkmakta idi. Ancak konuyla ilgili gelişmiş demokratik ülkelerdeki uygulamalara bakıldığında rektör atamalarında muayyen bir kriterin uygulanmadığı, nitelik OECD'nin gelişmiş demokratik ülke örnekleri üzerinden yaptığı bir değerlendirmede üniversite özerklik kriterleri arasında rektör atamalarına ilişkin bir maddenin bulunmadığı (OECD, 2003: 63), Türkiye'de rektör seçme uygulamasının 1946'da dönemin egemen ruhu ve söylemini oluşturan demokrasi kavramının üniversite yapıya kurum içi yöneticilerin seçimine indirgenen bir özerklik algısı şeklinde tezahür

¹ İstisnai memuriyetlere ait düzenleme 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 59. Maddesi ile yapılmıştır (Resmi Gazete Tarih: 23.07.1965, Sayı: 12056).

ettiği, bu konuda örnek alınan batılı ülkelerde ise bunun yaygın bir uygulama olmadığı da ifade edilmektedir (Günay ve Kılıç, 2011: 36).

Ancak yükseköğretimde asıl mesele YÖK başkanı veya rektörlerin atanma şekline ziyade bu kurumların yapılanmasındaki merkezîyetçilikte yatmaktadır. Anayasaya göre kamu tüzel kişiliğine sahip ve bilimsel özerkliği olan bu müesseselerin fonksiyonel yerinden yönetim kurumu olarak yapılanmasında merkezîyetçiliğin çok fazla tahkim edilmemesi gerekir. Yani YÖK'ün bir koordinatör birim olarak yeniden yapılandırılması, üniversitelerin de kuvvetler birliği esasına göre değil de kuvvetler ayrılığı prensibine göre yapılandırılması daha uygun olacaktır.

Yükseköğretimde özerklik gerçek bir ihtiyaçken, bu özerkliğin doğru tanımlanması da bir o kadar önemli bir ihtiyaçtır. Önceki dönemlerde üniversitelerin bilimsel özerkliği siyasi iktidarlar karşısında konumlanma, toplum taleplerini hiçe sayarak ideolojik tercihlere göre öğrenim haklarını engelleme ve benzeri şekillerde uygulanması, üniversiteleri başına buyruk otoritelere dönüştürmüştü. Bunun sonucunda Türkiye'nin yüksek öğretim sorunları hem sayı hem de kalite olarak çözülemediği gibi ülkenin gelişim ve ilerleme motoru konumundaki üniversiteler kendileri bizatihi sorun olmaya başlamıştı. Oysa üniversite özerkliğinin amacı bilimin özellikle günlük siyasetin aracı olmaktan çıkarılması, yargı gücündeki tarafsız ve bağımsızlık kuralına benzer bir yapıya kavuşturulmasıdır. Özerkliğin idarî, malî ve ilmî olmak üzere üç ayağı vardır. Ancak özerklik, denetimsizlik ve keyfilik anlamlarına da gelmez. Yükseköğretim kurumlarının milli iradeyi temsil eden siyasi iktidarların yükseköğretim politikaları çerçevesinde geliştirilen stratejilere göre çalışması gerekir.

Sonuç ve Öneriler

Türkiye'de yükseköğretimin yeniden yapılanmaya ihtiyacı vardır. 1933'ten günümüze kadar çıkarılan kanunların ve yapılan reformların hiçbirinde toplum talepleri, akademisyen ve öğrenci görüşleri dikkate alınmamıştır. Üniversiteler evrensel değerler yerine ideolojilerin dar çerçevesine hapsedilmiş, bilim yerine çatışma ve kargaşanın üretim merkezlerine dönüşmüştür. Mezun olunan lise veya kıyafet, öğrenim hakkının engellenmesi için gerekçe oluşturabilmiştir. Bu sebeple yeniden yapılanmada öncelik yükseköğretimde demokratikleşmeye verilmelidir. Yükseköğretim mevzuatı değiştirilmelidir. 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu başta akademisyenler olmak üzere tüm ilgili tarafların görüşü alınarak yenilenmelidir. Yükseköğretim mevzuatı yenilenirken ideolojik çerçeveler kaldırılmalı ve uluslararası öğrencileri de kapsayacak universal amaçlar konulmalıdır. Yükseköğretimde genel üniversite yaklaşımından ihtisas üniversitelerine geçilmelidir. Böylece mebzul ve vasat üniversiteler yerine belirli alanlarda uzmanlaşmış, rekabet gücü yüksek ve iddialı üniversitelere kapı açılmış olacaktır.

Yükseköğretimde diğer çok önemli olan husus; akademik personelin temini, istihdamı, terfisi ve ilmi özerkliğin sağlayacağı hürriyetlerdir. Milletvekillerinin yasama dokunulmazlığı, yargıdaki hâkim teminatı gibi, akademisyenlerin de kürsü dokunulmazlığı olmalı, bir akademisyen için ihtisas sahasıyla ilgili yasaklı alan bırakılmamalıdır. Akademik hürriyetlerde sınır getirilen her sahanın bir karaborsasının olacağı unutulmamalıdır. Bu sebeple yeniden yapılanmada ikinci öncelik akademik özerkliğin sağlanmasına verilmelidir. Akademik terfide istikrarsızlıkları ortadan kaldırmak için akademik camiaya giriş kapısı olan araştırma görevlisi alımı Tıpta Uzmanlık Sınavına (TUS) benzer bir merkezi sınavla yapılmalı, başarı düzeyine göre oluşturulacak havuzdan üniversiteler ihtiyaçlarına göre talepte bulunmalı, bundan sonraki terfi süreçleri iyi belirlenmiş performans göstergeleri üzerinden yapılmalıdır.

Öğretim üyelerinin ve özellikle profesör ve doçentlerin büyük şehirlerde kümelenmelerine müsaade edilmemeli, norm kadro uygulanması yine tüm tarafların görüşleri alınarak yeniden düzenlenmelidir.

Yükseköğretimde yeniden yapılanmada ağırlık kalite üzerine yoğunlaşmalı, müfredat tekrar gözden geçirilmeli ve akreditasyon sistemi içinde denetimi mutlaka yapılmalıdır. Üniversitede ikinci öğretim uygulamasına son verilmeli, ikinci öğretim talepleri açıköğretim sistemi içinde değerlendirilerek laboratuvar ve uygulama gerektiren hallerde diğer üniversite imkânlarından istifade cihetine gidilmelidir. Lisans öğreniminde insan kaynağı plânlamasına uygun taban puan (kota) uygulamasına geçilmelidir. Lisansüstü eğitim lisans eğitiminde olduğu gibi müstakil olarak yapılandırılmalı, enstitüler fakültelerin gölgesinden çıkarılarak kendi kimliklerine kavuşturulmalıdır.

Yükseköğretimde yayın ve bilimsel toplantıların niteliğini arttıracak düzenlemeler yapılmalı, entelektüel mülkiyetin yabancı ülkelere kaçışını özendirilen tüm unsurlar engellenmeli, akademik terfide ulusal ve uluslararası toplantı ve yayınlara farklı puan uygulamasına son verilmelidir.

Kaynakça

AKBULUT, U. (2018). Dünya Bilim Alanı ve Genel Sıralamalarında Türk Üniversiteleri. <http://tr.urapcenter.org/2018>. (27.10.2018).

Çankaya Üniversitesi (2012). Einstein ve Atatürk Belgeseli. <http://www.cankaya.edu.tr/duyuru/einstein.php> (27.10.2018).

ÇETINSAYA, G. (2014). Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir Yol Haritası, Yükseköğretim Kurulu Yayın No: 2014/2.

Devlet Memurları Kanunu (1965). Kanun No: 657 Kabul Tarihi: 14/07/1965, RG: 23.07.1965, Sayı: 12056.

DOĞRAMACI, İ. (2007). Türkiye'de ve Dünyada Yükseköğretim Yönetimi, Meteksan, Ankara. www.dogramaci.org.(27.10.2018).

GÜNAY, D. ve Kılıç, M. (2011). Cumhuriyet Dönemi Türk Yükseköğretiminde Rektör Seçimi ve Atamaları, Yükseköğretim Dergisi, Cilt 1, Sayı 1.

GÜR, B.S., Çelik, Z., Yurdakul, S. (2018). Yükseköğretime Bakış 2018: İzleme ve Değerlendirme Raporu. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.

İstanbul Dârülfünununun İlgasna Ve Maarif Vekâletince Yeni Bir Üniversite Kurulmasına Dair Kanun (1933). Kanun No: 2252, RG. Tarih; 06.06.1933, No; 2420, Kanunlar Dergisi Cilt: 12, http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.tutanak_sonuc, (01.11.2018).

KENAN, S. (2012). Üniversite, *TDV İslam Ansiklopedisi*, 42. Cilt. s. 338-348.

KÜÇÜKCAN, T. ve Gür, B. S. (2009). *Türkiye'de Yükseköğretim Karşılaştırmalı Bir Analiz*, SETA Yayınları 6. Baskı, Ankara.

OECD (2003). Changing Patterns Of Governance In Higher Education, Education Policy Analysis, Chapter 3. <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/35747684.pdf> (14.03.2019).

OECD (2018_a). Education at a Glance 2018: OECD Indicators. Paris.

OECD (2018_b). <http://www.oecd.org/sti/intellectual-property-statistics-and-analysis.htm> (10.11.2018).

KHK/676 (2016). Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, RG: 29.10.2016. Sayı: 29872.

KHK/703 (2018). Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, RG: 09.07.2018. Sayı: 30473 (3 Mükerrer).

SCIMAGOJR (2018). Scimago Institutions Rankings. <https://www.scimagojr.com/countryrank.php> (27.11.2018).

TAŞDEMIRCI, E. (1994). Atatürk'ün Önderliğinde 1933 Üniversite Reformu, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Kayseri, Sayı 5. s. 135-153.

URAP (2018). University Ranking by Academic Performance. <http://tr.urapcenter.org/2018/index.php> (27.11.2018).

YÖK (2018). Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, <https://istatistik.yok.gov.tr/>. (01.11.2018).

ÜAK (2019). http://www.uak.gov.tr/duyuru/2019E_Duyuru_YÖK_Kararı_140319.pdf (14.03.2019).

Yükseköğretim Kanunu (1981). Kanun No: 2547, Kabul Tarihi: 4/11/1981, RG: 6/11/1981, Sayı: 17506.

Prof. Albert Einstein'in Mektubu:

UNION DES SOCIÉTÉS "OSE"
POUR LA PROTECTION DE LA SANTÉ
DES POPULATIONS JUIVES

COMITÉ D'HONNEUR
Prof. A. EINSTEIN, *Président.*
Prof. A. BESREDKA, *Vice-Président - Paris.*
Prof. RADCLIFFE N. SALAMAN, *V. -Président - Londres*

SOCIÉTÉS AFFILIÉES
ALLEMAGNE.
ANGLETERRE.
DANZIG.
ÉTATS-UNIS.
LETONIE.
LITHUANIE.
POLOGNE (T. O. Z.)
ROUMANIE.

PARIS (XV^{IE}), LE 17 September, 1933
4, Rue Rousset

ת"א
פארבאנד פון די געזעלשאפטן
פארן יידישן געזונטשין

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET BAŞVURUSU

3-10-333

Maarif v. Kulliyatları
Tuncel

Your Excellency,

As Honorary President of the World Union "OSE" I beg to apply to Your Excellency to allow forty professors and doctors from Germany to continue their scientific and medical work in Turkey. The above mentioned cannot practise further in Germany on account of the laws governing there now. The majority of these men possess vast experience, knowledge and scientific merits and could prove very useful when settling in a new country.

Out of a great number of applicants our Union has chosen forty experienced specialists and prominent scholars, and is herewith applying to Your Excellency to permit these men to settle and practise in your country. These scientists are willing to work for a year without any remuneration in any of your institutions, according to the orders of your Government.

In supporting this application, I take the liberty to express my hope, that in granting this request your Government will not only perform an act of high humanity, but will also bring profit to your own country.

I have the honour to be,

Your Excellency's obedient servant,

A. Einstein
(Prof. Albert Einstein)

His Excellency
The President of the Cabinet of Ministers
of the Turkish Republic.

3/30/33
60 a yil
1) T. C. Başbakanlık
2) Ambarlar...
3

Alman Tıpçıları "OSE" 4, RUE ROUSSET - PARIS

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Başkanına
Ekselansları,

OSE Dünya Birliği'nin şeref başkanı olarak, **Almanya'dan 40 profesörle doktorun ilmi ve tıbbi çalışmalarına Türkiye'de devam etmelerine müsaade vermeniz için başvuruda bulunmayı ekselanslarınızdan rica ediyorum.** Sözü edilen kişiler, Almanya'da halen yürürlükte olan yasalar nedeni ile mesleklerini icra edememektedirler. Çoğu geniş tecrübe, bilgi ve ilmi liyakat sahibi bulunan bu kişiler, yeni bir ülkede yaşadıkları takdirde son derece faydalı olacaklarını ispat edebilirler. Ekselanslarınızdan ülkenizde yerleşmeleri ve çalışmalarına devam etmeleri için izin vermeniz konusunda başvuruda bulunduğumuz tecrübe sahibi uzman ve seçkin akademisyen olan bu 40 kişi,

birliğimize yapılan çok sayıda müracaat arasından seçilmişlerdir. Bu ilim adamları, hükümetinizin talimatları doğrultusunda kurumlarınızın herhangi birinde bir yıl boyunca hiçbir karşılık beklemeden çalışmayı arzu etmektedirler. Bu başvuruya destek vermek maksadıyla, hükümetinizin talebi kabul etmesi halinde sadece yüksek seviyede bir insani faaliyette bulunmuş olmakla kalmayacağı, bunun ülkenize de ayrıca kazanç getireceği ümidimi ifade etmek cüretini buluyorum.

Ekselanslarının sadık hizmetkârı olmaktan şeref duyan

17 Eylül 1933

Prof. Albert Einstein

İsmet İnönü'nün Cevabı:

“Saygıdeğer profesör,

İktidardaki hükümetin politikası gereği Almanya'da ilmi ve tıbbi çalışmalarını yerine getiremeyen 40 profesör ve doktorun Türkiye'ye kabulünü dileyen mektubunuzu aldım. Bu beylerin hükümetimiz kuruluşlarında bir yıl ücretsiz çalışmayı kabul ettiklerini gördüm. Teklifiniz çok çekici olmasına rağmen ülkemiz kanun ve nizamları gereği size olumlu cevap verme imkânı göremiyorum.

Saygıdeğer profesör,

Bildiğiniz gibi şu anda 40'tan fazla profesör ve doktor istihdam etmiş durumdayız. Çoğu benzer nitelik ve kapasitede olan bu şahıslar da aynı politik şartlar altındadırlar. Bu profesör ve doktorlar burada geçerli kanun ve şartlar altında çalışmayı kabul etmişlerdir. Şimdiki halde, çeşitli kültür, dil ve kökenlerden gelmiş üyelerle çok hassas bir oluşum geliştirmeye çalışıyoruz. O nedenle içinde bulunduğumuz şartlar gereği daha fazla personel istihdam etmemizin mümkün olmadığını üzülerek bildiririm.

Saygıdeğer profesör,

Arzunuzu yerine getirememenin üzüntüsünü ifade eder, en iyi duygularıma inanmanızı rica ederim.”

İsmet İnönü
Başbakan

